Politica achiziţiei şi managementul calităţii (II)*

CSIKI EMESE
Biblioteca Judeţeană Mureş

Abstract

The Policy of Acquisition and the Management of Quality (II)

This paper is precisely structured into three parts. First of all, it deals with the libraries' areas of interest, defining this concept and its components. Then, it refers to the ways of developping the funds, analyzing both the traditional ways, which must be maintained, but improved, and the new ways; there's a special paragraph dedicated to the franchise, which is so familiar to the EU countries, and yet almost unknown in Romania. The third aspect refers to the planning of the fund formation and its check, showing all the steps needed in this process.

The conclusion is that of the importance of the co-existence of the traditional and the modern ways, the constant need of improvement and the importance of adjusting to social needs and social development.

Keywords: *acquisition policy, management of quality, area of interest, franchise, fund formation.*

1. Ariile de interes ale bibliotecilor

Aria de interes reprezintă totalitatea documentelor definite pe categorii legate de: conţinut, formă fizică, criterii geografice şi cronologice. Astfel, cu această expresie se pot face referiri la o bibliografie, la un catalog sau la „domeniile de colecţionare," evidenţiate cu ajutorul unor baze de date electronice, la fel cum se poate defini compoziţia fondului unei biblioteci, la care se şi foloseşte în practica de toate zilele.

* Prima parte a acestui studiu a fost publicată în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, nr. VII, 2008, p. 43-59.

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

Modificarea acestor arii şi a funcţiilor bibliotecii sunt interdependente: modificarea celei dintâi, de-a lungul timpului, continuitatea ei, influenţează funcţiile - dorite a fi realizate la nivel optim - asumate de bibliotecă, la fel cum tendinţele de dezvoltare legate de diferitele funcţii (schimbări de expectanţă informaţională legate de domenii, sau medii/forme fizice noi) îşi pun amprenta asupra modificării acestor arii.

În accepţia clasică, ariile de interes ale fiecărei biblioteci sunt compuse din două componente, **principale** şi **secundare**. Prima se referă la categorii care derivă din obligativitatea serviciilor de bază ale bibliotecii, cea de-a doua se leagă de prima, cuprinzând documente care completează domeniile adiacente primei. Altfel spus, în ariile de interes se pot distinge documentele de „bază" şi cele „recomandate." Conceptul colecţionării totale poate fi folosit acompaniat şi completat de câteva atribute:

- totalitatea absolută reprezintă o totalitate simplă, unde atributul nu schimbă, doar subliniază înţelesul. Acest fapt nu este echivalent cu achiziţionarea tuturor documentelor existente, potrivit căruia, categoriile de documente care aparţin de ariile de interes ale bibliotecii sunt acoperite în întregime;
- totalitatea relativă este limitată faţă de prima, care nu se orientează spre o selectare evaluativă, ci în funcţie de posibilităţi, se extinde la toate domeniile din cadrul ariilor de interes;
- totalitatea necesară înseamnă o achiziţie care acoperă aproape tot ce este necesar, faţă de rolul şi funcţiile asumate de instituţie.

În pofida faptului că ariile de interes reprezintă în primul rând o sferă de domenii, nu poate fi neglijată problematica legată de tipurile formelor fizice ale purtătorilor de informaţii: cele tipărite, înregistrările de texte, imagine, date şi informaţii auditive, care nu au fost executate pentru o răspândire prin calea tiparului, şi manuscrisele „cu caracter de bibliotecă." Primele două cuprind totalitatea documentelor multiplicate, indiferent de modul de multiplicare sau de forma lor fizică, ultima referindu-se la acele manuscrise care fac parte din ariile de interes ale muzeelor şi arhivelor.

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

1.1. Regulamentul de stabilire a ariilor de interes pentru bibliotecă

Regulamentul de stabilire a ariilor de interes pentru bibliotecă este unul dintre documentele de bază ale funcţionării bibliotecilor. Poate fi considerat unul - poate cel primordial - dintre elementele planului strategic al bibliotecii, ambele având aceleaşi caracteristici: sunt definibile pe termen lung şi ţin cont de megatrendurile mediului. Valabilitatea pe termen lung a acestui regulament este baza continuităţii fondului. Criteriile care pot fi detaliate în acest regulament sunt:

- criteriile de achiziţii tematice, care definesc domeniile cuprinse în ariile de interes principale şi cele secundare;
- criteriile de achiziţii tipizate, care se referă la modul de înregistrare a informaţiilor şi la tipul formei fizice a purtătorului de informaţii;
- criteriile cronologice, care pot stabili acele limite de timp sau acele perioade de executare a documentelor care vor fi hotărâtoare la achiziţii;
- numărul exemplarelor, care se decide în funcţie de primele trei criterii, raportat la statisticile de folosire a respectivului document;
- criteriile de limbă, care sunt în concordanţă cu criteriile amintite la analiza fondului, reglementate de ***Legea bibliotecilor***;[1]
- criteriile geografice, care sunt importante pentru colecţiile specializate;
- criteriile de păstrare/arhivare, legate de funcţia bibliotecii;
- criteriile de folosire, care trebuie legate din nou de funcţia bibliotecii şi felurile de împrumut.

Este evident că detalierea exactă a acestor criterii diferă de la o bibliotecă la alta, în funcţie de caracterul şi mărimea fondului; dar trebuie menţionat că delimitarea clară a domeniilor urmărite este foarte importantă. Dacă aceste criterii se schimbă permanent sau sunt aplicate pe baza unor păreri subiective, nu poate fi definită clar nici funcţia

[1] Datele cele mai recente se găsesc pe noul site al Ministerului Educaţiei şi Cercetării: http://www.edu.ro/index.php/articles/c159/ ; http://www.edu.ro/index.php/articles/c373/

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

bibliotecii, nici continuitatea fondului, poate fi pus sub semnul întrebării însuşi dreptul la existenţă al unui fond sau al unei colecţii speciale.

1.2. Caracteristicile formării fondurilor în funcţie de tipul bibliotecii

Ierarhia naţională a sistemului bibliotecilor diferenţiază totodată şi criteriile formării fondurilor, dar principiile de bază sunt valabile pentru fiecare. Alta este menirea unei biblioteci naţionale, care are rolurile sale bine definite, iar, coborând de la un nivel la altul, diferenţele sunt evidente. În capitolul precedent am făcut referiri la diferitele moduri de repartizare a fondurilor ca şi la cele de formare, în colaborare, nu le mai amintesc din nou.

Bibliotecile naţionale, pe lângă colectarea tuturor domeniilor, sunt obligate să colecţioneze **romanicele** în cazul României. Acest termen reprezintă noţiunea colectivă a documentelor legate de fiecare popor şi ţară, iar colectarea acestor documente a fost stabilită la simpozionul de biblioteconomie de la Viena, organizat de UNESCO[2] în 1958.

2. Modalităţile dezvoltării fondului

Modalităţile de dezvoltare sunt aceleaşi de o lungă perioadă de timp şi vor rămâne aşa şi în viitor: achiziţiile curente, achiziţiile din anticariate, achiziţiile de la persoane fizice, schimbul, donaţiile, depozitul legal, publicaţiile proprii. Diferenţa majoră va fi în ceea ce priveşte modul de a efectua aceste achiziţii: relaţiile directe între edituri şi biblioteci, care nu sunt virtuale, ci sunt relaţii personale de-a dreptul. Constituie un studiu aparte obiceiurile cititului în lumea digitizată, a lumii vizualităţii.[3] Aproape nici nu merită să se discute despre folosul sau importanţa

[2] ***Guidelines for National Libraries***, prepared by Guy Sylvestre, Paris, 1987, p. 1.

[3] Vezi http://biblioteca.euroweb.ro/intro/proiect.htm

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

acestui obicei. Lecturarea tradiţională nu o exclude pe cea digitală, ele nu pot exista una fără cealaltă, ele se compensează între ele. Natura expansivă a culturii audiovizualului, a imaginilor animate, se înfiltrează în viaţa noastră cu o intensitate şocantă: determină modul nostru de viaţă, face parte din programul zilnic, ne controlează şi ne mecanizează conştiinţa, impunând un ritm alert. Biblioteca este considerată baza industriei de cunoaştere, având sarcina, printre cele amintite deja de a reduce distanţa dintre cei „bogaţi şi cei săraci informaţional," de a oferi posibilitatea „şanselor egale." Dezvoltarea fondului, planul său strategic, va fi coordonat/influenţat de aceste tendinţe.

2.1. Achiziţiile curente tradiţionale

Achiziţiile directe din librării, târguri etc., alături de abonamentele la diferitele periodice, reprezintă cea mai generală formă de achiziţii pentru majoritatea bibliotecilor, cu formele ei binecunoscute: cea recentă şi cea retrospectivă. Fie ea de orice fel, achiziţia presupune cunoaşterea la zi a surselor de informare, documentelor specifice de informare: bibliografii, planuri şi broşuri editoriale etc. Distribuitorii de carte, cu ofertele şi lipsurile lor aferente, furnizori principali atât pentru biblioteci, cât şi pentru librării, au fost înfiinţaţi ca instituţie, în mare parte, în 1950, iar cooperarea lor, în cadrul IFLA, a început din 1976.

Sistemul politic din fiecare epocă şi-a pus întotdeauna amprenta asupra culturii şi, implicit, asupra posibilităţilor oferite bibliotecilor, nu o dată bibliotecile fiind private de documente dintr-un domeniu sau altul din cauza politicii distribuitorilor de carte, care aveau puterea de a decide care dintre domenii să fie reprezentate într-o zonă şi care nu. Liberalizarea din noua perioadă politică/istorică, cu valurile ei de informaţii, menţine un ritm alert în selectarea lor. Achiziţionarea documentelor cu un conţinut informaţional îndoielnic este o risipă imorală.

Formarea/dezvoltarea diferitelor fonduri, în special a celor electronice, este realizată în funcţie de expectanţa cercurilor de utilizatori, presupunând şi dotarea tehnică necesară. Fiind vorba de un fond nou, se reia procesul decizional,

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

căutând răspunsuri la întrebările legate de raportul dintre investiţiile financiare şi beneficiul „intelectual." Întrebările sunt:

- dacă această accesibilitate electronică corespunde sau nu cerinţelor utilizatorilor;
- este sau nu baza de date suficient de actuală;
- există sau nu un corespondent tipărit sau on-line al bazei de date;
- calitatea documentelor, care, pe lângă nivelul ştiinţific, se referă şi la calitatea software-ului necesar accesării documentelor;
- cerinţele vis-à-vis de un anumit domeniu justifică folosirea tehnicii CD-ROM sau a altei tehnici.

Se poate citi şi aşa [4]...

[4] http://news.sel.sony.com/en/press_room/consumer/computer_periphe___ral/ebook/release/41492.html

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

Am amintit de celelalte forme de dezvoltare a colecţiilor: schimbul şi donaţiile. În special ultima este o sursă de adevărate comori, uneori chiar un haos, dacă este neorganizată. Momentan, politica Ministerului Culturii presupune o activitate de distribuire a unui număr impresionant de titluri / exemplare preluate de la diferite edituri. Distribuirea se face pe trepte, bibliotecile judeţene fiind cele care sunt vizate în primul rând, ele redistribuindu-le la rândul lor. Aceste fonduri, fie ele oricât de variate şi discontinue, pentru multe biblioteci mici sunt aproape singurele surse de îmbogăţire a colecţiilor.

Distribuitorii de carte, reprezentanţii editurilor interferează pe planul inconsecvenţei, iar ***Legea depozitului legal***[5] este doar una absolut formală. Această lege prevede ca fiecare editură/tipografie să doneze obligatoriu bibliotecii judeţene din teritoriul de care aparţine un exemplar din fiecare titlu editat. Tot această lege spune că obligaţia este valabilă şi pe plan naţional. Dar sancţiunile sunt mai mici decât taxele de expediere în unele cazuri.

Achiziţiile de la persoane fizice nu sunt foarte răspândite, iar cele din anticariat sunt similare cu achiziţiile „obişnuite," decurg după metodele binecunoscute.

Noutatea cea mai evidentă în achiziţii, dacă va fi aplicată, va fi cea legată de metoda *franchise.* Ea este destul de puţin cunoscută deocamdată în România, dar ţările Uniunii Europene o utilizează deja. (Surse se pot găsi la adresa http://www.abm.ro/ articol.php?id_articol=253). Cuprinde o arie foarte largă de domenii de activitate, inclusiv servicii. De exemplu: la o emisiune britanică televizată s-a făcut o legătură între actorul britanic care interpretează rolul lui Harry Potter şi franchise-ul cultural.

[5] Legea 209 din 2 iulie 2007, cap. II, art. 3.

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

2.2. Achiziţiile curente electronice

Diferenţa dintre cele două metode derivă din posibilităţile tehnologiei: metoda electronică este mult mai rapidă, din toate punctele de vedere, dar trebuie precedată de un „studiu de teren" pentru a cunoaşte exact proprietăţile fizice şi conţinutul documentelor.

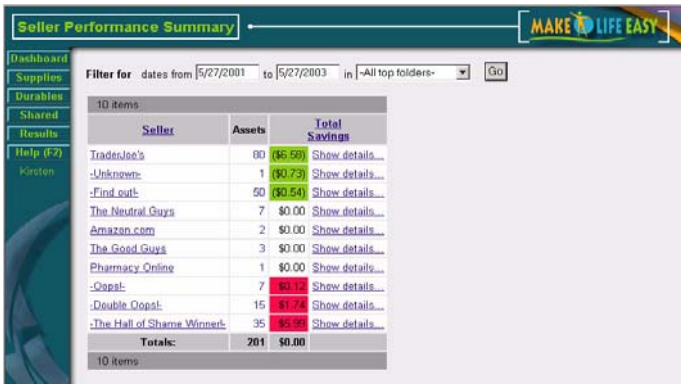

Legăturile directe cu editurile, evitând reţeaua distribuitorilor, sunt avantajoase pentru ambele părţi: o colaborare bazată pe încredere, pe lângă corectitudine. Prezentările publicaţiilor diferitelor edituri nu sunt numai studii de marketing. Discuţiile din timpul acestor întâlniri dezvăluie de multe ori aspecte care pot fi luate în calcul pentru planul de lungă durată. Proiectele lor de marketing influenţează şi viitorul bibliotecii. Dacă o editură se hotărăşte să încheie un acord de parteneriat cu diferite bănci comerciale, care vor achiziţiona o cantitate de documente cu scopul de a le dona diferitelor instituţii (şcoli, biblioteci etc.), aceasta este o informaţie de reţinut.

Ilustraţia de mai jos vizualizează modul în care decurge achiziţia on-line iar, dacă sistemul o face posibilă, şi achitarea sumelor se poate efectua tot în acest mod. Odată consultate ofertele, selectarea lor este la îndemâna oricui, interfaţa fiind *prietenoasă*.[6]

2.3 Sursele de informare

Achiziţiile, aşa cum am amintit mai înainte, sunt precedate de consultarea materialelor informative cu privire la oferta de documente de pe piaţă, cu datele aferente: preţ, format, prezentare fizică pentru cărţi - copertă tare sau nu, calitatea hârtiei, o descriere succintă etc.

[6] Vezi http://www.oxfordjournals.org/exbotj/open_access.html

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

Aceste date se pun la dispoziţia celor interesaţi, pe lângă ofertele periodice ale editurilor, de bibliografiile naţionale, elaborate de bibliotecile naţionale, de bibliografiile de specialitate, de cataloage comerciale, dar ele se pot obţine, nu în ultimul rând, prin consultarea personală a ofertelor, precum şi din sugestiile utilizatorilor.

Schimbarea politică din 1989 a adus şi o discontinuitate în elaborarea şi distribuirea acestor materiale. De exemplu: bibliografia naţională, publicaţiile Institutului Naţional de Informare şi Documentare nu există în formă completă în fondurile Bibliotecii Judeţene Mureş, amintind doar cele clasice.

Rodipet, agenţia de la care majoritatea bibliotecilor se abonează anual la publicaţiile periodice, nu este consecventă în elaborarea propriului catalog, nu anunţă schimbările intervenite în datele de identificare şi de accesare. Dar nu este un exemplu singular; această iresponsabilitate contagioasă face parte din viaţa acestei societăţi.

3. Planificarea formării fondului şi verificarea ei

Am amintit de Managementul Calităţii Totale (TQM) la începutul acestei lucrări şi revin tot aici, dar din alt punct de vedere, analizând paşii de proiectare a diferitelor etape ale organizării fondului. Metoda organizării structurate a unui sistem porneşte de la funcţionarea bibliotecii ca un întreg, deci ca un sistem general, şi avansând de sus în jos („top down"), de la un domeniu de activitate la altul (achiziţii, dezvelire etc.), se îndreaptă spre definirea mersului fiecăruia în parte.

Rezumând, iată fiecare etapă în definirea ei caracteristică:

O *schemă procedurală*, care defineşte fiecare etapă; succesiunea lor logică reprezintă un punct de reper, care poate fi folosit în fiecare moment.

Planul „de bătaie" însumează sarcini, care pot aparţine diferitelor planuri aflate pe diferite niveluri ierarhice:

- planul strategic, ale cărui caracteristici sunt dezbătute mai sus;
- planul tactic al acţiunilor, care divizează sarcinile planului strategic pe diferite perioade de timp: scurtă (de 1 an), medie (de 3-5 ani), lungă (de 10 ani);

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

- planul acţiunilor, care stabileşte şi programează diferitele activităţi în cadrul planului strategic şi celui tactic. De ex.: data verificării fondului, mutarea lui în cadrul reorganizării etc.

Fiecare din aceste planuri are câteva bareme, atât de timp, cât şi de randament, ca o componentă necesară în evaluare. *Eficienţa* formării fondului poate fi evidenţiată prin compararea fondului sau a creşterii fondului cu utilizarea lui, urmărind criterii identice.

Eficienţa economică se poate orienta pe domenii mai restrânse sau pe întreaga activitate.

Fiecare etapă amintită se leagă de funcţia bibliotecii în societatea informaţională din care face parte. Alternativa „colecţionării" şi „accesibilităţii" nu reprezintă o contradicţie, ci o cerinţă de care depind ambele. *„Biblioteca viitorului nu va fi un monolit,... ci o instituţie descentralizată, divizată şi virtuală,... iar valoarea ei reală va consta nu numai în faptul că va fi accesibilă on-line,... ci în faptul că va oferi acces şi la surse informaţionale seculare, care vor exista şi în continuare numai off-line."*[7]

Concluzii

Aş dori doar să punctez câteva idei care pot sta la baza unor decizii de viitor.

Ce putem spune momentan despre fondul bibliotecilor din această regiune? Fără să fi făcut o analiză SWOT detaliată, pot spune că:

S: baze de date enciclopedice multilingve, existenţa câtorva specialişti, etc.;

W: probleme de comunicare, clădiri necorespunzătoare, lipsa planurilor strategice, infrastructura dezastruoasă: clădiri fără sistem de încălzire, lipsa specialiştilor etc. (http://www.europa. eu.int/ploteus este un site de unde se pot accesa posibilităţile unor cursuri de perfecţionare);

O: existenţa unei reţele;

[7] Vezi Ch. L. Borgman, ***A globális információs infrastruktúra lesz-e a jövő könyvtára?***, în ***Könyvtári figyelő***, nr. 4, 1996.

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

T: nimănui nu-i pasă de problematica bibliotecilor, dar efectul ei este resimţit de toţi.

În alte ţări, încheierea unor acorduri între diferite biblioteci este o practică obişnuită, ca fondurile să nu se „suprapună;" astfel utilizatorii pot fi îndrumaţi mai sigur.

Formele digitizate şi cele tradiţionale nu mai pot exista una fără cealaltă. Nici nu trebuie. Tehnicile de digitizare sunt extrem de performante, publicaţiile pot fi *savurate*, iar cele valoroase sunt protejate astfel.

Provocările care stau în faţa noastră: baze noi de date în acest spaţiu insuficient pe care-l avem, electronice în special. Putem achiziţiona sau ne putem abona la diferite astfel de baze, unele cuprinzând numeroase reviste de specialitate. Exemple: www.oxfordjournals.org ; www.elsevier.com ; http://search.ebscohost.com ; www.mek.oszk.hu ; http://www.proquest.com/ ; http://www.neumann-haz.hu/index.html

Curentul ne ia cu el, va aduce schimbarea, indiferent dacă suntem pregătiţi sau nu. Dacă suntem, cu atât mai bine, atunci noi vom „orienta" schimbarea şi nu invers. Pe de altă parte, există un mod sigur de a face acceptată schimbarea: nu se oferă altă alternativă, cum spunea Bill Weiss. Oarecum, suntem puşi în această situaţie.

Biblioteca Naţională, respectiv Ministerul, în a cărui sarcină este susţinerea sistemului de biblioteci, şi-ar putea asuma problematica achiziţionării unor baze de date electronice pentru fiecare bibliotecă, ţinând cont de specificul fiecăreia; astfel, fondurile alocate de ordonatorii de credite ar putea fi valorificate altfel.

Noutăţile din viitorul apropiat sunt legate de felul de achiziţionare, folosind din ce în ce mai mult tehnologiile de vârf; de documentele digitizate pe care le vom putea accesa şi savura, deoarece condiţiile tehnice şi instrumentele noi permit scanări de mare acurateţe.

Iată o scenă dintr-o carte: mileniul trecut, iarnă, vreme de război, oameni flămânzi şi lumea se ducea şi citea poezii, biblioteca îngheţată era un refugiu. Va mai fi, oare?; fiindcă azi nu e, dar mereu se va citi, peste tot, de la o bancă din parc până la navetele spaţiale, doar felul de a o face va fi altfel. Important este *ce se va citi*!

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)

Bibliografie selectivă:

- Ionel Alexe, ***Serviciile bibliografice şi centrele de informare comunitară - cercetare sociologică***, în ***Biblioteca***, nr. 4, 2001, p. 103-104.
- Daniel Bougnoux, ***Introducere în ştiinţele comunicării***, Iaşi, Editura Polirom, 2000.
- Robert Coravu, ***Serviciile de referinţe prin e-mail***, în ***Buletinul ABIR***, vol. 11, nr. 1, 2000, p. 9-14.
- Sultana Craia, ***Teoria comunicării***, Bucureşti, Editura Fundaţiei „România de Mâine," 2000.
- Aurica Dvoracic, ***Paradigma informaţie-utilizator***, în ***Biblioteca***, nr. 4-5, 2002, p. 134-137.
- Octavia-Luciana Porumbeanu, ***Utilizatorii şi intermediarii de informaţii şi documente în epoca contemporană***, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2003.
- ***Managementul informaţiei şi al bibliotecilor în mileniul III***, editor W. Malcolm Waston, Bucureşti, ABIR, 2004.
- Vasile Zecheru, ***Management în cultură***, Bucureşti, Editura Litera Internaţional, 2002.
- Biblioteconomie & Stiinta Informarii @ WeBlog.ro
- www.oxfordjournals.org
- www.elsevier.com
- http://search.ebscohost.com
- www.mek.oszk.hu
- http://www.proquest.com/
- http://www.neumann-haz.hu/index.html

BDD-A19412 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:12 UTC)